

Рустем Вахитов

*Башкирског државног универзитета
Уфа, Руска Федерација*

ВЕЛИКА ПОБЕДА У ОГЛЕДАЛУ ИДЕОЛОГИЈЕ

Постоји не један, већ два празника наше победе у Великом отаџбинском рату. Први празник – тих, приватни, породични. За време њега потомци се сећају својих рођака – очева, дедова, прадедова, који су погинули у биткама овог рата. Тешко је наћи породицу у Русији, али и у другим република бившег СССР, у чијем родослову нема рођака који се нису вратили са фронта, или су погинули у нацистичким концентрационим логорима, или су умрли у окупацији, или нису издржали тежину тадашњег живота у совјетској позадини. Сећање на њих се преноси са колена на колена, деца погинулих војника и официра чувају њихове, пожутеле од времена, фотографије и писма, показују их својој деци и унуцима и причају им о својим очевима. Постоје породице, које су имале среће: њихови фронташи су се вратили кући, постали срећне деде и сами пренели унуцима сећање на рат. Ово је још један дан сећања, спонтано створен у СССР, који зближава родбину и парадоксално, у условима државног атеизма, делимично обнавља култ рода. На овај дан се сви потомци војника овог рата окупљају, посећују гробља, испијају у знак сећања традиционалних „сто грама“, а код куће деле своја сећања.

Други Дан победе – то је државни празник, који укључује параде, ритуале попут почасне страже, почасне паљбе, званичног поздрављања ветерана и, на крају, пуштање са

посла и шетње народа. На овај дан говоре држе прве личности државе, на телевизији се приказују парада, филмови о рату, у исто време на улицама излазе ветерани, сусрећу се са колегама, њих поздрављају деца, једноставно непознати људи. Ово је, вероватно, један од ретких празника, који су и држава и народ једнако искрено обележавали и до данас обележавају, јер је војска „уједињене Европе“, тадашњег нацистичког Рајха, 1941. год, на крају крајева, донела смрт и совјетској држави и значајном делу народа СССР. Управо зато је понекад тешко поставити границу између Дана победе као државног и породичног празника...

Међутим, Дан победе као државни празник, наравно, укључује одређени идеолошки садржај. Совјетска, а затим руска држава редовно је производила и производи одређено разумевање историјског значаја Великог отаџбинског рата, које улази у уџбенике историје, пропагира се кроз медије, уметничка дела (књижевност, сликарство, скулптура, позориште, биоскоп) и чини „темељ“ ритуала празновања Победе. У основи ова идеологија изражава објективну слику о империјалистичкој, антисовјетској, антисловенској и антисемитској природи агресије Трећег Рајха, о злочинима хитлероваца на окупираним совјетским територијама, о народно-ослободилачком карактеру рата, али у зависности од политичке ситуације на овој слици у први план излазе једни детаљи, док се други померају у други план, и управо се у томе састоји „идеолошко изопачење“. Супротно увреженом мишљењу, негирајући идеологију као лаж, треба приметити, да ако је то лаж, онда је то често лаж за спас. Ако се захваљујући идеологији прикрију приближавајући унутрашњи конфликти, угасе антинародне страсти и усмере тежње и замисли људи у правцу корисном за све, шта има у томе лоше.

Током совјетских и постсовјетских година постојало је неколико идеологија Велике победе. Прву је, 1945. године, предложио сам вођа победничке државе Јосиф Стаљин. У свом обраћању совјетском народу од 9. маја 1945. године изјавио је: „Велика борба словенских народа за своје постојање и своју независност завршила се победом над немачким окупатором и немачком тиранијом.“ При чему ово није случајна напомена, познато је да је неколико месеци пре овога, у марту 1945.

године, поздрављајући у Кремљу председника Чехословачке Бенеша, Стаљин такође рекао: „И Први и Други светски рат су се развијали и ишли преко леђа словенских народа. Да бисмо спречили Немце да се подигну и започну нови рат, потребан је савез словенских народа.“

Стога је Стаљин предложио да се Велики отаџбински рат сматра кариком у ланцу ратова немачког империјализма против Словена, а победу совјетског народа у њему као коначно ослобођење Словена од опасности са Запада. Истовремено, другим народима СССР додељује се улога помоћника Словена, који чине језгро словенског друштва и државе (сетимо се да је 1943. године на Стаљинову иницијативу усвојена и нова химна државе, у којој није било ни једног помињања комунизма, али је зато било речи о томе да је Савез слободних држава „ујединио заувек Велику Русију“).

То се уклапало у општи прословенски и пансловенски карактер Стаљинове политике 40-тих година. У подели сфера светског утицаја између држава-победница, која је имплицитно започела крајем рата, Стаљин је чврсто стајао на позицији укључивања у совјетску зону утицаја западнословенских (Пољска, Чехословачка) и јужнословенских (Бугарска, Југославија) држава, жртвујући ради тога, на пример, Грчку, где су комунисти већ били спремни да дођу на власт. Историчарима је познато да је 40-тих година Стаљин директно планирао и стварање панславистичке конфедеративне творевине – Словенске савезне конфедеративне државе у саставу: СССР, Пољска, Бугарска и Југославија (при чему је, по неким подацима, Украјина и Белорусија требало да уђу у њу у својству одвојених чланица). (Словенски пројекат Стаљина или Како се није створила „Словенска савезна конфедеративна држава“ <http://imperialcommiss.livejournal.com/614375.html>). Ова идеја, 1946. године, била је подржана на VI Свесловенском конгресу у Београду, где је поздравио Јосип Броз Тито. За престоницу федерације предложени су Москва, Минск, Варшава или Београд.

Идеолошку гаранцију овом пројекту пружио је Словенски комитет СССР, основан 1947. године на основу Свесловенског комитета, утемељеног 1941. године. Њега су чинили војни

команданти (Толбухин, Ковпак, Колас), државници (Греков, Вознесенски), културни радници (Асафјев, Александровска) и митрополит Крутицки и Коломенски Николај (Јарушевич). Комитет је имао раширене везе по целом свету, издавао је часопис „Словени“, припремао је и одржавао јубилеје угледних личности словенске историје – Мицкевича, Ботева, Сметане.

Дакле, од 1945. до 1948. године празник Победи ушао је као неодвојиви елемент, утврђене у СССР, комунистичко-пансловенске идеологије, чији је присталица био сам вођа совјетске државе Ј.В. Стаљин. У овом случају лако је објаснити фактичко укидање овог празника 1948. године (када је постао радни дан и почео на државном нивоу да се обележава веома скромно). О томе има много инсинуација. Заједљиво напомињу да је Стаљин то урадио, јер се тобоже уплашио фронташа, који су боравећи у Европи наводно почели да сумњају у тезе совјетских пропаганди о „пропадању капитализму“. Међутим, кад би то било тако, онда би страховање „прозрелих фронташа“ било од самог почетка, док им је сећање о европском походу било још свеже, а не три године после тога. У ствари, све је много једноставније: 1948. године десио се раскол између Совјетског Савеза и социјалистичке Југославије, што је означило почетак краја Стаљиновог пансловенског пројекта (његов крај је наступио после смрти Стаљина, када су Маљенков, а затим и Хрушчов ограничили пансловенске иницијативе СССР, а 1962. године затворен је Словенски комитет, са формулацијом „пропаганде националне особености“ и „клањања пред култом личности“). Сукоб између Стаљина и Тита био је ударац и на идеологију „комунистичког панславизма“. Криза те идеологије довела је до кризе идеолошког набоја празника Победи. Ако 9. мај 1945. године није дан завршетка вековне борбе Словена против немачког империјализма, како онда тумачити победу СССР у Великом отаџбинском рату? Тумачити је у оквирима званичне идеологије марксизма-лењинизма не би било лако, јер су на страни СССР ратовале и земље буржоаског Запада – Велика Британија, САД и Француска у лику „Борбене Француске“ де Гола. Совјетска пропаганда (агитпроп) нашла се у ситуацији „когнитивне дисонанце“, због чега је држава практично одустала од празновања Победи на званичном нивоу. Опште државни празник Победи обновљен је 1965. године, већ

током владавине Брежњева и одмах је стекао веома велики обим. Поново је постао слободан дан. Појављује се традиција одржавања војних парада поводом јубиларних „округлих“ датума (1965-те, 1975-те, 1985-те). Шездесетих година формирају се сви основни ритуали грађанског слављења Победи – од страже пред Вечним пламеном до полагања цвећа на гробу Незнаком војнику. Међутим, идеолошки садржај празника постао је потпуно другачији.

Крајем 50-тих година Совјетски Савез је ушао у раздобље „попуштања међународне напетости“ (које је почело, како се сматра, познатом посетом Н.С. Хрушчова САД-у 1959. године). Пала је „гвоздена завеса“ која је раздвајала СССР и Запад и између та два светска „центра моћи“ започела је сарадња у најразличитијим облицима – од културног до економског. Достигнути нуклеарни паритет учинио је војни сукоб на неко време бесмисленим и обезбедио основу за мирни суживот. Штавише, управо у том раздобљу Совјетски савез се укључио у систем светске економије: кроз системе нафтовода, гасовода, који су изграђени крајем 60-тих година, у Западну Европу потекли су уралска нафта и уренгојски гас. Наравно, геополитичка конфронтација и информативни „хладни рат“ нису престали, али је њихова ескалација постала чак економски штетна за Запад. Врхунац попуштања било је потписивање договора о ограничењу система противракетне одбране (ПРО) између СССР и САД 1972. године.

У области идеологије у СССР такође је дошло до озбиљних помака. Иако су тезе о неизбежном краху капитализма остале у совјетској пропаганди, ипак су постале тиши, а све јаче су се чули други ставови – о мирном суживоту два система, о прогресивном борби за демократију итд. Совјетско руководство је чак 1975. године потписало завршни акт Хелсиншке конференције о безбедности и сарадњи у Европи. Тамо су све земље Европе (осим Албаније) и Совјетски Савез прогласиле принцип неповредивости граница, поштовање суверенитета и „особености“, немешање у унутрашње послове једни другима и одбијање употребе силе и претње силом, као и придржавање принципа права народа на самоопредељење и демократских права и слобода човека (управо слобода мисли, савести, религије и уверења). Многи данас изјављују

да је сагласност СССР на параграф о људским правима била политичка смицалица и формалност, али сама чињеница таквог потписа говори о томе да су се људска права у СССР престала схватати као „буржоазни хуманизам“ и ушла су у списак демократских вредности, макар на речима, које је признавала државна пропаганда.

Изменило се и званично разумевање Победи. Сада би на њу требало гледати као на заједничку победу „свих прогресивних снага“ – и СССР и Запада над „кугом XX века“ – фашизмом. При томе је „фашизам“ (под којим су подразумевали првенствено национал-социјализам) постао апстрактно зло, које се више није везивало за немачку политичку традицију, како је то било крајем 40-тих и почетком 50-тих година. Управо се тада из схватања „фашизма“ практично опрао сав конкретни политички садржај и он је почео једноставно да означава варварство, култ бруталне силе, садизам и суровост ради суровости. Као резултат тога убрзо је постао zgodна идеолошка увреда, коју је уобичајено бацити на свог политичког опонента, без обзира на његово гледиште. Преобликовање Победи од словенског до интернационалног празника праћено је жељом да се смање размере колаборационизма у Западној Европи, да се сакрије учешћа у хитлеровском „Drang nach Osten“ многих садашњих савезника из „социјалистичког лагера“. Са страница новина, часописа, књига, са екрана телевизора совјетском народу су много и упорно говорили о француској ескадрили „Нормандија-Неман“, која је ратовала у саставу совјетске 1. ваздухопловне армије Западног фронта код Курдска, и у коју су ушла 72 француска добровољаца. О њој је чак снимљен филм, који је постао популаран у СССР. Међутим, ништа се није говорило о, на пример, 33. СС гренадирској дивизији „Шарлемањ“ („Карл Велики“), такође састављеној од француских добровољаца, али који су се борили у саставу немачке групе армије „Висла“ у Источној Европи и Немачкој. Њен број чинило је више од 7000 људи, тј. 100 пута више него „Нормандија-Неман“.

Совјетски масовни уџбеници историје такође су срамно прећуткивали да су такве земље - чланице Варшавског пакта, као што су Бугарска и Румунија, ратовале у Другом светском рату на страни хитлеровске Немачке (истина, Бугарска није објавила

рат СССР и ограничила се на размештање на својој територији немачких трупа, које учествују у агресији на Југославију, док је Румунија учествовала у инвазији Немачке на СССР; 4. румунска армија под командом Николае Чуперке јуришала је на Одесу, која је после пада претворена у престоницу једне од зона румунске окупације – „Придњестровље“, које је обухватало део Украјине и Молдавије). Да, и у социјалистичкој Немачкој – НДР процес денацификације се спроводио блаже, него код њене капиталистичке сестре – СРН, победа над нацизмом се схватала као заједничка победа армије земаља-савезника и илегалца европског Покрета отпора, укључујући и немачки Покрет отпора.

Изузетно велике размере грађанског поштовања Победи, неупоредиве чак са оним за време Стаљина 1945-1947. године и у земљама антихитлеровске коалиције, биле су предодређене не само живим сећањем о страдању народа у рату, већ и идеологијом попуштања и „борбе за мир у целом свету“, чија је логика тражила неуморно показивање ужаса претходног рата, како би се спречио следећи. Касније је та антиратна кампања у СССР направила „окрутну шалу“: анкете спроведене 80-тих година потврдиле су да би у САД, где није било такве концентрисане антиратне кампање на државном нивоу, значајан број становништва у то време подржао владу, која би започела рат са СССР, ако би то захтевала национална безбедност; у СССР слика је била другачија, значајан број совјетских грађана био је спреман на све, само да не почне нови рат. Будућност је показала је су они били спремни да се помире чак и са распадом своје земље.

Посебно ће бити речи о тумачењу холокауста. Наравно, у раздобљу „стагнације“ СССР нису скривале чињенице о уништењу јеврејског становништва окупираних територија од стране хитлероваца, али нису усмериле тежиште на то као земље Запада. Реч „холокауст“ била је непозната совјетском народу и у празничној државној реторици није се користила, за њу су чули тек након „перестројке“. Трагедија јеврејског народа приказивала се као део трагедије свих народа, који су се нашли под чизмом хитлероваца. Пропаганда је искривила догађаје тих година, тако су се Хитлер и његове присталице, тобоже, са једнаком жестином односиле и према Јеврејима и према

Словенима, што је, наравно, било изопачавање историјске истине, јер је Јеврејима претило управо потпуно уништење, за разлику од Руса или Пољака, које су нацисти намеравали делимично да униште, делимично да подјарме, а Украјинцима су чак давали одређене повластице у саставу окупираних источних територија Рајха (уосталом, Запад, а посебно САД такође се нису разликовале у придржавању историјске истине, прећуткујући хитлеровске прогоне Словена).

Овај аспект совјетске идеологије постаје јаснији, ако се сетимо, да се управо 1960-1970-тих година појавила апотеоза борбе совјетских Јевреја за право слободног путовања у иностранство, у капиталистичке земље, пре свега у Израел. Држава у условима ове конфронтације није била заинтересована да нагласи страдање управо јеврејског становништва СССР током Другог светског рата; по њеном мишљењу, то би дало Јеврејима право да траже на посебне привилегије.

Осим тога, признање холокауста противуречило је одсуству жеље руководства Брежњевог СССР да подели становништво СССР по националној основи, како би се избегли међунационални проблеми. У то време дешава се тихо одрицање од панславистичког и руског комунизма, који је Стаљин последњих година живота покушавао да претвори у политику Совјетског Савеза. Као идеолошко оправдање овог одрицања послужило је јачање интернационализма и критика култа националне посебности (подсећамо да је управо са таквом формулацијом затворен Словенски комитет СССР).

Таква је била идеологија Победе у доба Брежњева. И баш у исто то доба у дисидентској полуилегали почиње преиспитивање овог историјског догађаја, чији ће се резултат појавити у мање-више коначном облику већ после „перестројке“. Дисиденти су били заинтересовани да представе историју СССР као историју глувог непрестаног отпора „потлаченог народа“ према „бољшевичкој тиранији“. Таква идеолошка слика била је одраз у огледалу званичне пропагандне слике, која је осликавала готово једнодушно одобрење свих совјетских народа за било какву одлуку партије и државе, осим можда групице непријатеља, одметника и издајника. Стварност се, како то увек бива, не уклапа у црно-бели шаблон. Наравно, у

свим етапама еволуције совјетске државе и друштва било је незадовољних и чак политички уобличених опозиционих група – од партијских опозиционара 20-тих година до дисидената 1960-1980-тих година. Јасно, такви нагли заокрети социјалног устројства као што је индустријализација и колективизација наилазили су у народу и на раздражљивост а понегде на отпор. Међутим, у целини совјетско уређење било је потпуно легитимно, тј. имало је подршку огромне већине грађана (мада је било и одређених друштвених слојева који су се од њега ограђивали), иначе оно не би издржало толико времена у тешким условима. Али, авај, већину дисидената није интересовала „хладна“ историјска истина (што, уосталом, не искључује да су имали добре намере), већ оповргавање пропагандних теза, клеветање и извртање свега што је говорила званична пропаганда. Предајући се тој страсти, објашњеној у њиховој ситуацији, постепено су дошли и до специфичног преиспитивања победе СССР у Другом светском рату.

Концепција, која се родила у идеолошкој дисидентској лабораторији, а коначно се уобличила кроз „перестројку“, своди се на перцепцију рата хитлеровске Немачке и СССР као „другог грађанског“. Улога унутрашње антибољшевичке снаге додељује се колаборационистичким формацијама попут КОНР и РОА издајничког генерала Андреја Власова, а Немачка се посматрала као савезник руских „бораца са бољшевизмом“, иницирајући својом инвазијом „грађанску конфронтацију“, али савезник је био непоуздан и кваран, обмањујући „антибољшевичке снаге“ и следећи своје себичне интересе. Управо тако су оцењене и владе држава антихитлеровске коалиције, које су одавале СССР-у остатке Власовских формација као „издајнике борбе са бољшевизмом“. Природно, све је ово пропраћено рехабилитацијом Власова и других колаборациониста, покушајем да се представе као „истинске патриоте“, који су се борили против „тоталитарног стаљинистичког режима“ за „слободу Отаџбине“, а не против свог народа и за интересе немачког Рајха.

У тој концепцији није било ничег новог. Она је у потпуности поновила верзију догађаја, коју је понудила гебелсовска пропаганда и сами колаборационисти. „Да ли је бољшевизам а нарочито Стаљин главни непријатељ руског

народа? Зар није прва и света обавеза сваког часног Руса борба против Стаљина и његове клике?...“ - говорило се у летку „Зашто сам кренуо путем борбе са болшевизмом?“ , потписаном у име генерала Власова (написан, највероватније, од стране колаборационистичког новинара Мелентија Зикова), који су Немци расипали по совјетским положајима 1942. Касније се ова концепција проширила у руској емиграцији (мало ко зна да је значајан део руских емиграната подржавао Хитлера и чак учествовао у рату на страни Немачке; један Руски корпус у Југославији, који је био дивизија Вермахта бројао је 17 000 бивших војника и официра беле армије, представника иселеничке омладине и совјетских ратних заробљеника). Руска православна црква у иностранству, за разлику од РПЦ, такође се увек према Власову, власовитима и уопште руским колаборационистима односила као према „херојима борбе против болшевизма“. И то није чудно, јер су међу њеним јерарсима били они који су сами учествовали у колаборационистичком покрету, као на пример Никон, епископ Флоридски (световно име Николај Павлович Рклицки), који је током рата био пуковски свештеник истог тог Руског корпуса. За рехабилитацију власовита у друштвеној свести Руса много је учинио тако познати дисидентски писац, као што је Александар Солжењин. У његовом „Архипелагу ГУЛАГ“, који је на Западу објављен у огромном тиражу, емитовао се путем радија на територији СССР а унутар СССР активно се ширио у самиздату, постојао је део посвећен бившим власовитима, који су после рата завршили у совјетским логорима. Солжењин о њима пише са нескривеним сажаљењем и чак разумевањем: „...Њима није дат избор. Нису се могли борити другачије. Нису имали излаза него да се боре, при чему су некако пазили на себе... у „власовске“ одреде Вермахта могла их је довести само последња крајност, само крајњи очај, само неутољива мржња према совјетском режиму, само презир према сопственој целовитости“. Солжењин је са дивљењем приписао власовитима некакву „очајничку храброст“ и приказао их као жртве политичких прилика и лажне немачке пропаганде, истовремено јавно саосећајући се са њиховом мржњом према Совјетској власти и спремношћу да се боре против ње. Своје мишљење Солжењин није променио ни када се нашао на Западу и добио могућност да се упозна са архивама, где се

чувала колаборационистичка литература, програми власовског и сличних покрета, из којих је било јасно да су се власовити отворено клели у верност Адолфу Хитлеру, да су делили основне ставове нацистичке пропаганде, укључујући и њену антисемитску компоненту.

После „перестројке“ и слома СССР у постсовјетској Русији исте те идеје почеле су да се изражавају у још јаснијој и заоштренијој форми. Власовити су почели да се представљају као „трећа сила“, која се, наводно, борила и против Стаљина и против Хитлера. Истовремено се колаборационизам истицао као масовна појава, чији је разлог био „протест руског народа против бољшевика“; ширили су се гласови о томе да није случајно што је 1 200 000 Руса прешло на страну Немаца током рата 1941-1945. Али такве интерпретације су биле у супротности са историјском истином. Савремени историчар-монархиста Петр Муљтатули, кога сигурно не бисте осумњичили као симпатизера комунизма, примећује да је пред нама манипулација бројкама.¹ У ствари, од 1 200 000 совјетских грађана, који су постали колаборационисти, већину чине прибалтички (290 000) и западноукрајински (250 000) колаборационисти. Заправо, Руса или Великоруса било је нешто више од 310 000 од 99 милиона (управо толико је Руса живело у РСФСР по тадашњем попису из 1939. године). При томе, већина од тих триста хиљада није чак ни узела оружје у руке, јер су били на дужности „hiwi“ (Hilfswilliger), тј. „добровољних помоћника“, фактички помоћног персонала (возачи, радници, преводиоци). Јасно и међу идејним борцима који су ратовали са бољшевизмом био је значај део света, сломљен у заробљеништву, који је у служби Немаца видео могућност да избегне смрт глађу у логорима, збунивши се, поверовао је у пропаганду. Наравно, и у совјетском табору било је људи, који су из разних разлога тајили замерке према Совјетској власти, али када су видели шта су Немци припремили Русији и Русима, схватили су да је сарађивати са њима незамисливо. Зато је огромна већина Руса и других народа СССР устала у борбу са хитлеровским агресорима. Чак је међу Балтима оних који су ратовали на страни Црвене армије било више, него колаборациониста: 200 000 Балта борило се у

1 Петр Муљтатули „Власов `Историја издаје“` <http://www.pravoslavie.ru/smi/37588.htm>

саставу Црвене армије а само 100 000 у саставу Вермахта (мада су у овом случају бројеви били упоредиви, ако се узму у обзир „hiwi“ тада је међу Балтима било више колаборациониста).

Занимљиво је да су међу присталицама рехабилитације власовита – високи функционери нове Русије, на пример, бивши градоначелник Москве Гаврил Попов, који је до тада био један од лидера Међурегионалне парламентарне групе у скупштини реорганизованог СССР, са којом је био близак и Борис Јељцин. Пред очима фалсификатора Победе били су примери других постсовјетских република, пре свих балтичких држава и Украјине, где су колаборационисти из 40-тих били проглашени херојима борбе за националну независност и прослављали се на званичном нивоу.

Међутим, већина руководства нове Русије исправно је оценила да такво тумачење наше Победе, иако веома заводљиво са тачке гледишта антисовјетске пропаганде, ипак неће прихватити становништво Русије, које се, искључујући ретке, идентификује са потомцима војника и официра Црвене армије а не руских формација Вермахта. Осим тога, њима је било јасно да рехабилитација нациста, иако не немачких, већ „сопствених“, коју Запад лако прашта Прибалтику и Украјини, никада неће бити опроштена Русији. Као резултат тога, државна идеологија Победе у РФ постала је ублажена, средња варијанта, између брежњевске и солжењинске идеологеме. Њена суштина је једноставна: рат 1941-1945. године био је одиста отаџбински, рат за националну независност Русије против окрутног непријатеља, који је тежио да пороби или чак уништи народе СССР и Русије, али у њему је победила не држава СССР, већ народ, упркос „ништавном злочиначком болшевичком руководству“ и директно Стаљину. Појавило су се много филмских подвала, попут „Штрафбата“, после чијих гледања је постало нејасно ко су велики непријатељи хероја антихитлеровског супротстављања – „културни и учтиви Европејци“ у есесовским мундирима (управо овако хитлеровце приказују нови филмови о рату) или пијани, разуздани, садистички опасни официри СМЕРШ или НКВД, који личе у интерпретацији „мајстора уметности“ на „браћу“ из 90-тих? Свечани текст, који се емитовао на телевизији пре минута ћутања 9. маја, садржавао је реченице о Стаљиновим

логорима. Сам Дмитриј Медведев, који је тада био председник РФ, отворено је изјавио да празник Победи треба одвојити од лика Стаљина, зато што смо ми победили, наводно, упркос Стаљину. У години 65-те годишњице Победи, реагујући на иницијативу московских власти које су намеравале да поводом празника на улицама Москве поставе заједно са сликама других совјетских војних команданата и слике тадашњег главнокомандујућег И.В. Стаљина, Медведев је ово осудио и изјавио: „Велики Отаџбински рат добио је наш народ, а не Стаљин ни војни команданти...“ Такво тумачење Победи владало је у државној пропаганди до 2014. године.

Године 2014. идеолошка интерпретација празника Победи опет је почела да се мења. Приликом празновања јубилеја Победи 2014. готово се нису чуле речи о томе да је ово Победа народа, а не Стаљина и да је победио народ упркос тадашњем руководству државе. Али зато је опет са истом снагом изнесена тема борбе са фашизмом, само се сада у својству главног борца истиче руски народ и народи Русије; учешће држава антихитлеровске коалиције се не осветљава пуно, а њихове данашње политичке елите, као и политичке елите неких других република СССР називају се издајницима антифашистичког покрета. То није случајно. У марту 2014. године десио се историјски догађај – Крим је опет постао део Русије. Многи на Западу, па и у Русији, схватили су ово на тако да је Москва опет почела да окупља око себе земље бивше суперсиле, која је, чини се, заувек потонула у заборав 1991. Занимљиво да је борба са фашизмом постала идеолошко образложење за ширење Русије на рачун дела територије „независне Украјине“. Данашње постмајданско руководство Украјине званична пропаганда Русије представља као неофашисте. То је само делимично тачно, јер у злогласни „Десни сектор“ заједно са правим неонацистима улазе и сасвим умерене национал-демократе, а да не говоримо о таквим национал-либералним партијама као што је „Отаџбина“. Али ипак остаје чињеница да чак сасвим угледни украјински либерали кокетирају са темом колаборационизма.

Ако пак блок Русије са Кином постане реалност, мислимо да је могуће очекивати и делимичну рехабилитацију Стаљина у званичној пропаганди. У савременој Кини на власти је

Комунистичка партија и однос према Мао Цедунгу, не рачунајући његову критику догађаја у „културној револуцији“, у целини је позитиван. Године 2013. у Кини је на највишем нивоу обележена 120-та годишњица рођења Мао Цедунга, при том је у прослави учествовао председник КНР Си Ђинпинг, који је поново изјавио лојалност руководства Кине основним идејама председника Маоа. Међутим, Мао Цедунг се никада није одрекао стаљинизма (иако је себи дозволио да је не слаже са неким Стаљиновим политичким иницијативама) и оштро је критиковао Хрушчова због његовог познатог реферата на XX конгресу. У Кини се још увек прештампавају Стаљинова дела и препоручују за изучавања у партијским школама. У Харбини, Чанчуену и Шенјангу стоје споменици Стаљину („Си Далину“, како га зову Кинези), у многим градовима су његове бисте, а у провинцији Ђилин на граници КНР са Русијом је огромна биста Стаљина. На улицама већине кинеских градова, нарочито провинцијских, могу се видети у позадини профила Маркса, Енгелса, Лењина и Стаљина слике Мао Цедунга, а многе улице носе Стаљиново име. Година 2009. била је у Кини проглашена годином Стаљина, што су руски медији збуњено прећутали.

Живот не стоји у месту и то се нарочито односи на политички живот, где се за кратко време приоритети могу променити у потпуну супротност. Идеологија државног празника Победе се мења и мењаће се у складу са променама у политици. Међутим, ништа се не мења у томе да овај празник остаје најдражи и најважнији дан за сваку руску породицу, у којој живи „породично сећање“ на овај рат...